

Tarihsel Suistimaller için Tazminat ve Hakikat: Yerli Halkın Aktivizmi ve Kanada'da Geçiş Dönemi Adaleti

written by Selen Kazan | 31 Mayıs 2023



Yayına Hazırlayan: Onur Özger

Kanada'nın sömürgeciliğin etkileri nedeniyle yerli halklara yönelik telafi çabaları, ve Kızılderili Yerleşim Okulları'ndan ([Indian Residential Schools - IRS](#)) hayatta kalanların yorulmak bilmeyen taban aktivizmine atfedilebilir. Kızılderili Yerleşim Okulları,^[1] İlk Ulusların bireylerini üç yaşından itibaren Avrupa-Hıristiyan yerleşimci toplumuna asimile ederek sözde 'Kızılderili sorununu' ele almayı amaçladıkları daha büyük bir çabanın parçasıdır.^[2] Resmi olarak 1880'lerden 1990'lara kadar faaliyet gösteren IRS sistemi, çeşitli kiliseler ve Kanada hükümeti tarafından ortaklaşa yönetilen yatılı okullardan oluşuyordu. Pek çok çocuk ailelerinden zorla alınarak bu okullarda uzun süreli hapsedilmeye maruz bırakıldı.

IRS'lerde çocuklar kültürel miraslarını terk etmeye zorlanmış ve [ana dillerini](#) konuşmaları açıkça yasaklanmıştır. Katı kuralları uygulamak için sert cezalar ve tecrit uygulanmış, bu da derin psikolojik ve duygusal sıkıntılara neden olmuştur. Hayatta kalanlar; şiddet, fiziksel kötü muamele ve cinsel sömürü de dahil olmak üzere, 1990'ların sonlarına kadar büyük ölçüde bildirilmeyen çeşitli istismar biçimlerine maruz kaldıklarını canlı bir şekilde hatırlamaktadır. Bundan önce, hayatta kalanlara tanık oldukları ve yaşadıkları istismar hakkında konuşma fırsatı verilmemişti. Hayatta kalanlar

hikayelerini paylaşmaya başladıkça sistematik istismarın birkaç kişi veya okulla sınırlı olmadığı, çok sayıda rahip ve kurum tarafından sürdürüldüğü ortaya çıktı.

Yerli toplulukların kendileri de ya yatılı okullardan kurtulmuş ya da kurtulanların torunları ve bu da nesiller arası travmanın devam etmesine neden olmakta. Bu okulların etkisi, öğrencilerin çok ötesine geçerek IRS sisteminin sonuçlarıyla boğuşmaya devam eden çok sayıda aileyi etkilemiştir. Sömürgeleştirmenin bir sonucu olarak okullar yalnızca yerli dillerini, maneviyatını ve inançlarını aşındırmakla kalmamış, aynı zamanda hayatta kalan yetişkinlere de ömür boyu sürecektir acılar yaşatmış ve bu acılar, topluluklarının maruz kaldığı “sessiz işkenceleri” sürdüren çeşitli zayıflatıcı semptomlarla kendini göstermiştir.

Bu topluluklar içinde en derin sır olarak gizlenen cinsel istismar, bu okullara devam eden birçok çocuk arasında yaygındı ve bu gerçek çoğu zaman resmi kayıtlardan siliniyordu. Eski öğrenciler, aileleri ve toplulukları içinde kimlikleriyle boğuşmaya devam ederken baskın yerleşimci devletin ortasında geleneksel usullerini koruma ve “modern” topluluk yaşamında kökleşmiş sömürgeci öğretileri unutma ikilemi içinde var olmaya devam ediyorlardı. Bu mücadele zaman zaman adaptasyonda zorluklara yol açtı. Yerli halkların duygularını ifade edebilecekleri bir platformdan mahrum bırakılmaları nedeniyle nesiller arası konuşulmayan travmalar kalıcı zararlara neden oldu.^[3] Sonuçlar alkolizm, uyuşturucu kullanımı, yüksek işsizlik oranları, aile içi şiddet, orantısız hapsedilme oranları, yüksek intihar oranları ve kuşak uyumsuzluğu gibi sorunları kapsadı. Hükümetin telafi sağlamadaki başarısızlığı, konuşulmayan bu gerçekleri daha da kötüleştirdi. Yatılı okullardan kurtulanların çocuklarının, bu okulların uzun vadeli etkilerini miras aldıkları ileri sürülmektedir ki bu, ikinci nesil Holokost mağdurları hakkındaki [literatüre](#) benzer bir tartışma konusudur.

Kızılderili Yerleşim Okulları'nın (IRS) altında yatan ideoloji, Kanada'nın sömürgeci kökenlerine derinlemesine işlemiştir. [Chrisjohn ve Young'a](#) göre, IRS ve Yerli Halkları ötekileştiren diğer politikalar kasıtlı ve soykırım niteliğinde olup yasal tepkilerden kaçınmak için gizlenmiştir. Cree^[4] Akademisyen [Tamara Starblanket](#) ayrıca, yerli kimliğini ortadan kaldırmayı amaçlayan asimilasyon politikalarının, yerli topluluklarda oluşabilecek herhangi bir siyasi ayrımı ortadan kaldırmayı hedeflediğini ileri sürmektedir. Kanada devletinin kuruluşu, önceden var olan yerli ulusların ortadan kaldırılmasını gerektirmiş ve IRS sistemi ve sonrasında görülen, ister kültürel ister fiziksel olsun, “yavaş” bir soykırım biçimini ortaya çıkarmıştır. Kızılderili Yasası'nı da kapsayan bu sömürgeci sistem, soykırımcı yapıları dayatmaya devam etmekte ve Yerli çocukların günümüz çocuk refah sistemine dahil edilmesini sürdürmektedir.

Adalet ve Telafi Arayışı

1980'ler ve 1990'lar, 1982 yılında Haklar ve Özgürlükler Şartı'nın yasalaşmasıyla Kanada'da önemli bir siyasi döneme işaret etti ve haklar konusunda farkındalığın artmasını sağladı. Çocukların cinsel istismarı konusu, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni kabul etmesinin ardından daha fazla dikkat çekti. Çeşitli yerli topluluklarla yapılan görüşmelere dayanarak IRS'nin yinelenen temasını vurgulayan Aborijin Halkları Kraliyet Komisyonu Raporu'nun (RCAP) 1996 yılında yayınlanmasına rağmen, yerli halkların karşılaştığı yapısal dezavantajlar büyük ölçüde duymazlıktan gelindi. O dönemde Manitoba Şefleri Büyük Şefi olan Phil Fontaine'nin, 1990'larda ulusal [televizyonda](#) kişisel istismar hikayesini cesurca paylaşmasıyla IRS ile ilgili bir ifşaat dalgası ortaya çıkmaya başladı. Fontaine, Kanada hükümetini ve ilgili kiliseleri özür dilemeye ve IRS suistimallerine yönelik soruşturmalar başlatmaya çağırdı. Williams Lake IRS'den kurtulanlarla yapılan röportajları bir kitapta belgeleyen Cariboo Kabile Konseyi gibi yerli örgütler de bu konuyu kendi toplulukları içinde araştırmayı üstlendi. [Mary Immaculate Oblates](#), Anglikan Kilisesi ve Presbiteryen Kilisesinin IRS'ye dahil oldukları için özür dilemesiyle açığa vurulan olaylar çok önemli bir noktaya ulaştı.

Kızılderili Yerleşim Okulu Uzlaşma Anlaşması

Kızılderili Yerleşim Okulu Uzlaşma Anlaşması ([Indian Residential School Settlement Agreement - IRSSA](#)), Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu'ndan (TRC) önce uzun süren sivil ve adli davalar sonucunda ortaya çıktı. Hayatta kalanların TRC ve tazminat talepleri, IRS'deki ihlallerin ele alınmasında sivil toplum liderliğinde bir yaklaşımın benimsenmesine yol açtı. Anlaşma, okullarda meydana gelen çok çeşitli ihlalleri tam olarak ele alamayan uzun yargı süreçlerine bir çözüm olarak ortaya çıktı. Hem hükümet hem de kiliseler, büyük zararlara yol açan çok sayıda davanın pratik olmadığını kabul etti.

Fiziksel veya cinsel istismar vakalarıyla sınırlı kalan ceza yargılamaları, sömürgecilik ve asimilasyonun daha geniş bağlamına dair eksik bir resim sunuyordu. Kültürel kayıp, aile bölünmesi, dil erozyonu ve aidiyet duygusunun yok olması gibi daha geniş kapsamlı suçlar henüz yargılanamıyordu. Ayrıca, bu davalar, kararların caydırıcı bir etkisi olsa da konunun hassas doğası nedeniyle genel kamuoyunu eğitmek için yetersizdi. Yerli Halkların öncülüğünde daha geniş kapsamlı bir değişimin gerekli olduğu ortaya çıktı.

Zamanla, IRS hukuk davalarının niteliği, kültürel zarar, dil kaybı ve hayatta kalanları ve ailelerini günümüzde etkileyen nesiller arası travma iddialarını içerecek şekilde genişledi. Bu iddialar, haksız fiil hukuku kapsamında benzersiz zorluklar ortaya çıkardı. Örneğin, bazı toplu davalar, hükümetin ve kiliselerin dil ve kültürle ilgili "yerli haklarını" koruyamayarak güvene dayalı görevlerini ihlal ettiğini savunan "ikincil davacıları" - hayatta kalanların yetişkin çocukları - içeriyordu. Ancak mahkemeler, akrabaların bakım ve kültür kaybına ilişkin bir genel hukuk davasının bulunmaması nedeniyle bu argümanı genellikle kabul etmemiştir. Konu mahkemelerde çözülmeyen kaldı, ancak IRSSA nihayetinde Ortak Yaşantı Ödemesi (CEP) yoluyla konuyu ele aldı.

IRSSA, CEP, Bağımsız Değerlendirme Prosesi (Independent Assessment Process - IAP), Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu (Truth and Reconciliation Commission - TRC), anma projeleri için fon ve Aborijin Şifa Vakfı'na (Aboriginal Healing Foundation - AHF) destek dahil olmak üzere birçok telafi yolunu kapsıyordu. Hayatta kalanlar, onların temsilcileri, yerli halklar, Kanada kiliseleri ve hükümet tarafından paylaşılan sesler, baskı ve ifşaatlar TRC'nin kurulmasında etkili oldu.

TRC'nin mağdur merkezli yaklaşımı, yerli hakikatlerini yerleşimci-sömürgeci bilgiyle silmeye çalışan yatılı okulların yıkıcı pedagojisine meydan okuyan küçük bir devrim eylemini sembolize ediyordu. TRC'nin ulusal olaylara yaptığı vurgu, yerlilerin güçlendirilmesi anlatısını geri kazanarak süregelen bir dönüşümü temsil etmektedir. Yerli halklara ses vererek, sömürgecilik hakkında eğitim vererek, yüzyıllık bir soruna yönelik batılı yasal çözümleri reddederek ve mağdurların ihtiyaçlarına öncelik vererek TRC, yatılı okulların ideolojisini altüst etmektedir. Yerli bir çocuğun kimliğinin yok edilmesi gerektiği fikrini tersine çevirmeyi ve dönüştürmeyi amaçlayan sembolik bir onarım biçimi olarak hizmet eder.

Sonuç

Kanada'nın Kızılderili Yerleşim Okullarında yaşanan zulmün telafisine yönelik çabaları, yerli halkların ve hayatta kalanların yorulmak bilmeyen aktivizmi tarafından yönlendirilmiştir. Uzlaşma anlaşması ve Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu'nun kurulması, sistematik ihlallerin kabul edilmesi ve tazminat arayışına yönelik önemli adımlardı. Bu girişimler, nesiller arası süregelen travmayı ele almayı, kültürel kimliği yeniden tesis etmeyi ve Yerli topluluklar içinde iyileşmeyi teşvik etmeyi amaçladı. Ancak bu çabaların, sömürgeciliğin Kanada'daki yerli halklar üzerindeki tarihsel ve süregelen etkileri için adalet ve uzlaşma sağlamaya yönelik devam eden bir yolculuğun parçası olduğunu kabul etmek çok önemli. Yerleşimci-sömürgeci bir ortamda geçiş dönemi adaletini kullanmak, mücadele etmeye çalıştıkları sistem tarafından tehlikeye atıldığı için çeşitli zorluklar da taşımaktadır.

* Selen Kazan, LL.M, Teknik Üniversite Dortmund Graduate School of Political Cohesion'da araştırma görevlisi ve doktora öğrencisidir. Araştırma alanı, sömürge kökenlerine tazminat arayan sağlamlaşmış demokrasilerde geçiş dönemi adaletinin kullanımudur. Bu amaçla, Kanada'daki Toronto Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde ziyaretçi araştırmacı olarak bulunmuştur.

[1] İlk Milletler, Kanada'nın çeşitli bölgelerinde yaşayan ve birbirinden farklı çok sayıda kabile ve topluluğu içerir. Inuit halkı genellikle Kanada'nın kuzeyinde, Arktik bölgesinde yaşar. Métis halkı ise Avrupa ve yerli halkların tarihsel birlikteliğinden doğmuş bir topluluktur.

[2] 19. ve 20. yüzyılda, Kanada hükümeti ve dini kuruluşlar tarafından işletilen bu okulların amacı, Yerli çocukları ailelerinden koparıp onları "Kanada toplumuna asimile etmek" idi.

[3] Intergenerational trauma, özellikle yerli topluluklarda, tarihsel olaylar ve tecrübelerin sonraki nesillere aktarılmasının olumsuz etkilerini tanımlar. Özellikle Kanada'daki yerli topluluklar arasında, Kızılderili Yerleşim Okulları ve diğer zorla asimilasyon politikaları sonucunda yaşanan acı ve travmanın etkileri kuşaktan kuşağa aktarıldı.

[4] Cree'ler bir Kuzey Amerika Yerli halkıdır. Öncelikle Kanada'da yaşarlar ve ülkenin en büyük İlk Milletlerinden birini oluştururlar.

Blog sayfasında yer alan yazıların ve yayınların tüm hakları saklıdır. Blog yazıları yalnızca kaynağı gösterilerek kullanılabilir. Sayfada yayınlanan yazıların içeriği yazarın kendi sorumluluğu olup DEMOS'un herhangi bir hukuki ve/veya cezai sorumluluğu bulunmamaktadır.